

Wat kost de productie van melk?

Deel 3: Melkproductiekosten in Nederland Uitgave 1: 2004 tot 2013

Rapport op basis van het wetenschappelijk advies „Berekening van de productiekosten voor de melkproductie op basis van het Farm Accountancy Data Network van de EU (FADN)“

In opdracht van de Dutch Dairymen Board (DDB), Nederland

Vertaling in eigen beheer door:

Dutch Dairymen Board.

Deze vertaling is opgesteld ten behoeve van degenen die de Duitse taal niet (voldoende) beheersen.

De vertaling is met grote zorgvuldigheid en naar beste weten samengesteld. Vertalers streven naar volledigheid en zorgvuldigheid van informatie. Nochtans zijn fouten mogelijk.

Aan deze vertaling kunnen geen rechten worden verbonden, de originele Duitse studie is leidend. Vertalers en de Dutch Dairymen Board aanvaarden geen aansprakelijkheid voor schade die het gevolg is van handelingen op basis de inhoud van genoemde vertaling en studie.

Uitgevoerd door:

Dr. Karin Jürgens (Projectleiding),
Büro für Agrarsoziologie und Landwirtschaft (BAL),
Heiligenstädter Str. 2, 37130 Gleichen-Bremke,
Tel. 05592/ 927567, kj@agrarsociologie.de.

in samenwerking met:

Prof. Dr. Onno Poppinga, Hochzeitsstraße 5,
34376 Holzhausen-Immenhausen, Tel.
05673/3540,
rondopopp@t-online.de.

Statistische Berekeningen:

Michael Wohlgemuth, Lohmener Str. 1,
01326 Dresden-Pillnitz, Tel. 0351-41389983,
info@michael-wohlgemuth.de.

Gleichen, juni 2014

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Methodologische basisbeginselen.....	3
3	Tussentijdse resultaten: melkproductiekosten 2004 tot 2010	10
	Melkproductiekosten naar bedrijfsgrootteklassen.....	10
	Verdeling van toeslagen.....	13
4	Actualisering van de melkproductiekosten naar het jaar 2013.....	14
	Methode voor het extrapoleren van de melkproductiekosten	14
	Eindresultaten – productiekosten voor melk in Nederland 2013	17
5	Samenvatting.....	18
6	Tabellen overzicht	20
7	Gebruikte Literatuur en gegevensbronnen	20

1 Inleiding

De Dutch Dairymen Board sloot zich begin 2014 aan bij het project en de doelstelling van de European Milk Board (EMB) en de MEG Milch Board w. V. uit Duitsland, om in het kader van wetenschappelijk advies de actuele melkproductiekosten voor de Europese lidstaten te laten berekenen.

Wij zijn verheugd met dit derde deskundigenonderzoek betreffende de melkproductiekosten, nu de melkproductiekosten in Nederland te kunnen publiceren.

Op verzoek van bovengenoemde organisaties ontwikkelde het Bureau voor Landbouw- en Plattelandsociologie (Büro für Agrarsoziologie und Landwirtschaft - BAL) gedurende de afgelopen drie jaar een onafhankelijke wetenschappelijke benadering voor het bepalen van de productiekosten van melk, die is gebaseerd op betrouwbare en representatieve gegevens die door de internationale vergelijkbaarheid in andere EU-landen kan worden verspreid. Na de eerste publicatie van de melkproductiekosten in Duitsland op de Grüne Woche in Berlijn januari 2013, kon begin 2014 in nauwe samenwerking met de Association des producteurs de lait indépendants (APLI) ook het eindresultaat van de Franse studie naar de melkproductiekosten in Frankrijk worden gepresenteerd.

Met de voltooiing van de werkzaamheden aan het verslag voor Nederland, zijn er al voor drie grote melkproducerende landen van de Europese Unie, op regionale en bedrijfsgroote onderscheidende, representatieve resultaten over de werkelijke melkproductiekosten beschikbaar. De kostenberekeningen zijn planmatig zo ontworpen dat ze regelmatig kunnen worden geactualiseerd.

Voor de melkveehouder en de melkveehoudersorganisaties bestaat momenteel nog meer dan voorheen, de noodzaak over gefundeerde en beroepshalve geaccepteerde analyses van de actuele kostensituatie in de melkveehouderij te beschikken. Door het EU Melkpakket is de bundeling van melkveehouders tot producentenorganisaties mogelijk geworden (hoewel coöperatieve leden daarvan zijn uitgesloten) en wordt er EU-breed erkend, dat melkveehoudersorganisaties plaatsvervangend voor hun leden met de afnemers van de melk contracten kunnen afsluiten¹. Daarvoor moeten de melkveehouders hun kosten niet alleen kennen, maar ze hebben ook een gefundeerde basis nodig om prijzen collectief uit te kunnen onderhandelen. Ook opent de EU Verordening de nieuwe mogelijkheid, een nationale contractplicht tussen producent en melkfabriek in te voeren.²

---

¹ Artikel 126 a - c, in de VO 262/2012 van 20.3.2012 ter aanpassing van de VO 1234/2007 Contractuele relaties in de melksector

² Artikel 185 f, ebd. zie opmerking 1

In april 2014 heeft de Europese Commissie op de dringende vraag van melkveehouders om sturingsinstrumenten voor het monitoren en de verhoging van de transparantie van de Europese melkmarkt, gereageerd met de instelling van een Marktmonitoringsagentschap.³ Doel van het melkmarkt observatorium in de melksector moet zijn om in een eerder stadium en beter, mogelijke crises op de melkmarkt te signaleren. Volgens de melkveehoudersorganisaties zou ook de monitoring van de kostenontwikkelingen op de melkveebedrijven, een belangrijk bestanddeel uit moeten maken van het werk van het melkmarkt observatorium.

De Europese melkveehoudersorganisaties, verenigd in de European Milk Board (EMB) hebben ideeën voor een flexibele regulering van de melkmarkt ontwikkeld, waarmee het geproduceerde melkvolume flexibel en onder eigen verantwoordelijkheid van de melkveehouders aan de vraag kan worden aangepast en daarmee beter kan worden afgeschermd, zodat een kostendekkende melkproductie bereikt zou kunnen worden.

Bovenstaande achtergronden waren het uitgangspunt voor de representatieve kostenberekening voor de productie van melk, die na Duitsland en Frankrijk nu ook Nederland omvat en in de toekomst nog meer EU lidstaten.

Wij bedanken de Dutch Dairymen Board zeer voor de ondersteuning.

---

³ Vgl. <http://ec.europa.eu/agriculture/milk-market-observatory/>

2 Methodologische basisbeginselen

De kostenberekeningen baseren zich in principe op de officiële cijfers van het Farm Accountancy Data Network (FADN) van het Directoraat-generaal Landbouw van de Europese Commissie (DG Agri) (zie Jürgens, Poppinga, Wohlgemuth 2013 en 2014). Dit gegevensbestand werd gekozen omdat het representatieve boekhoudkundige gegevens van landbouwbedrijven uit de meeste Europese lidstaten samenvat en door de lidstaten van de Europese Unie door een gemeenschappelijke Europese wettelijke basis officieel wordt erkend (zie Europese Commissie 2007, 2010). Op het institutionele vlak van het landbouwbeleid, is het FADN de basis en het instrument voor beleidsbeslissingen.

Het FADN registreert een zeer breed spectrum aan gespecialiseerde melkveebedrijven van verschillende bedrijfsgrootteklassen (echter beperkt tot commerciële landbouwbedrijven) en maakt het daarom in tegenstelling tot andere gegevensbestanden⁴ mogelijk een kostprijs te bepalen die beter overeenkomt met de daadwerkelijke regionale- en bedrijfsomstandigheden tussen de melkveebedrijven.

De berekening van de melkproductiekosten in Nederland werd in hoofdzaak gebaseerd op hetzelfde concept als de in januari 2013 gepubliceerde melkproductiekostenberekening van Duitsland en de melkproductiekostenberekening voor Frankrijk in januari 2014 (zie Jürgens, Poppinga, Wohlgemuth 2013, S. 2-16 en 2014).

Een uitvoerige beschrijving van het gegevensbestand van het FADN, de motivering voor de selectie en een gedetailleerde beschrijving van de berekeningsmethode is in het 1ste deel van het verslag „Wat kost de productie van melk” – Berekening van de melkproductiekosten in Duitsland in de jaren 2002 tot 2012” omschreven en kan daar nagelezen worden (Uitgave januari 2013, S. 3-12). Dit rapport is in het Duits, Engels en Frans bij de European Milk Board (EMB) te verkrijgen.

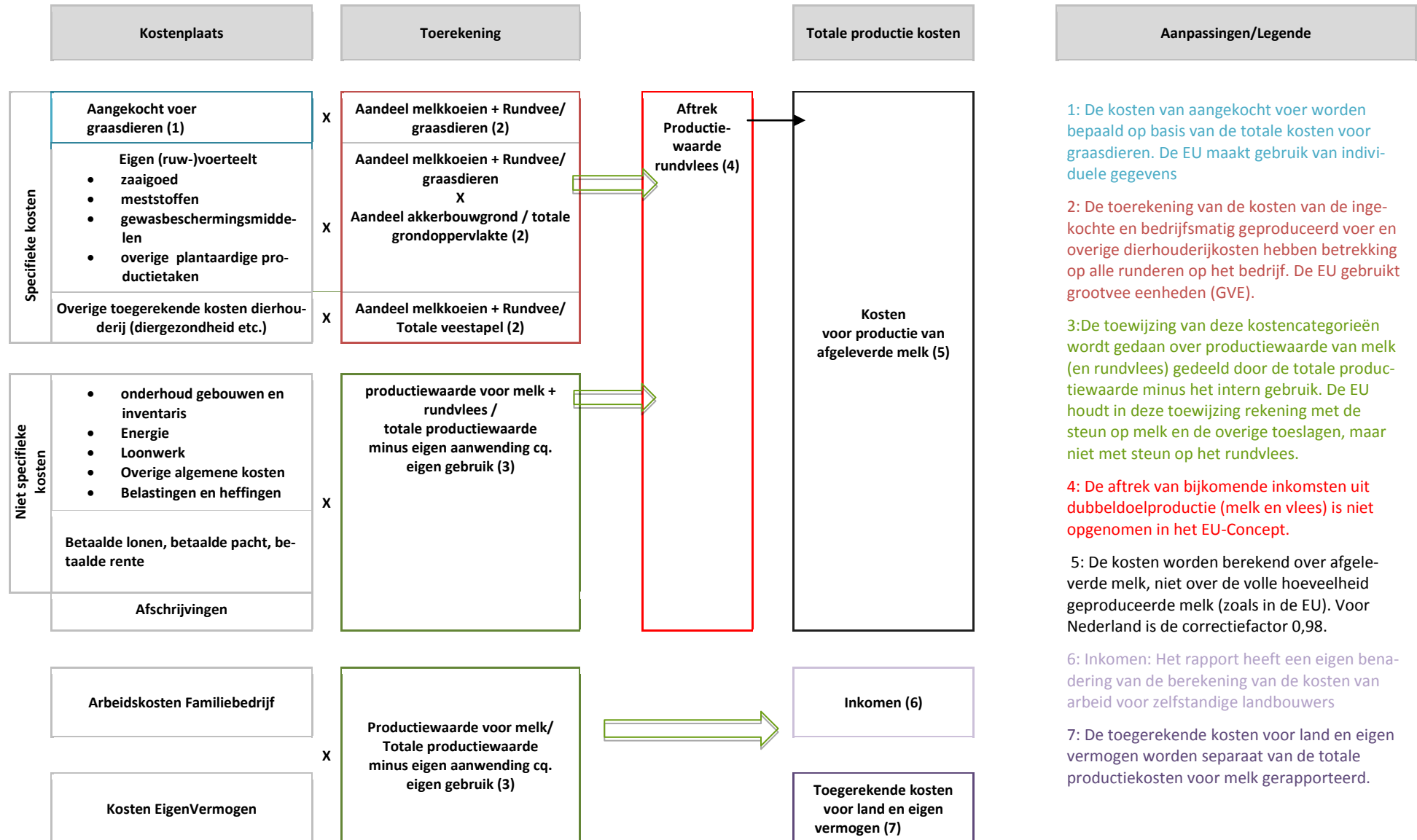
De algemene berekeningsmethode richt zich, met uitzondering van een aantal belangrijke wijzigingen ten opzichte van de afzonderlijke landen, op de door het directoraat-generaal Landbouw (DG Agri) van de Europese Commissie ontwikkelde methode voor de berekening van de melkproductie kosten, die de Commissie jaarlijks in het EU Dairy Farms Report⁵ publiceert (zie actuele Europese Commissie 2012) en wordt weergegeven in de volgende tabel 1. De aanpassingen op de EU berekeningsmethode zijn in de legenda samengevat.

---

⁴ opm.: Zoals bijv. die veelmeer regionaal en op weinig deelnemende bedrijven geënte Bedrijfstak analyse dan wel analyse van de totale kosten van de Agrarische advisering

⁵ Europese Commissie (2013) EU Dairy Farms Report 2012 gebaseerd op FADN Data. Brussel

Figuur 1: Schema voor de berekening van de kosten van de productie van melk, aanpassingen op basis van FADN / EU

Aanpassingen van de EU berekeningsschema's

Het door het Bureau voor Landbouw- en Plattelandssociologie (Büro für Agrarsoziologie und Landwirtschaft - BAL) gemaakte rapport onderscheidt zich op de volgende hoofdpunten van het EU Dairy Farms Report en ook andere studies naar melkproductiekosten.

1. De kostenberekeningen werden uitsluitend gerelateerd aan gespecialiseerde melkveebedrijven, omdat de melkveehouderij in vergelijking met andere EU lidstaten, in Nederland maar ook in Duitsland en Frankrijk, wordt gekenmerkt door een hoge mate van specialisatie (de EU rekent de gemengde bedrijven met een economisch zwaartepunt in de melkveehouderij mee in de berekening).
2. De berekeningen van de melkproductiekosten betreffen dan ook direct de contante, betaalde kosten⁶ (kosten, die aantoonbaar terug voeren naar financiële stromen).
3. De toegerekende kosten worden daarom afzonderlijk gerapporteerd. Daarom moet de berekening van het economische resultaat duidelijk gescheiden zijn van een budgettering.
4. Daarnaast worden vaste tarieven om de kosten van de werkzaamheden van de zelfstandige bedrijfsleider en hun familieleden vast te stellen, vermeden.
5. De productiekosten hebben betrekking op de afgeleverde melk waarvan de melk voor eigen gebruik op het bedrijf, is getrokken.
6. De toeslagen voor de gespecialiseerde melkveebedrijven worden niet direct verrekend met de kosten. Ze worden in de kostenberekening aanvankelijk gescheiden en gemeld als proportionele inkomsten of omzet en in het eind van de werkwijze van de kosten afgetrokken.
7. In het kader van de kostenberekeningen wordt niet alleen de gemiddelde economische situatie van de melkveebedrijven in de lidstaten vergeleken. Er moeten ook indien mogelijk, structureel en regionaal, dat wil zeggen op de geografische ligging en de omvang van de bedrijven, toe te rekenen kostenverschillen binnen een EU-land worden weerspiegeld. Omdat Nederland in het FADN boekhoudkundig netwerk als één regio wordt geregistreerd (voor Duitsland worden er 14 onderscheiden) beperkt het vergelijk van de kostensituatie in het voorliggende rapport, zich tot de verschillende bedrijfsgrootteklassen (kleinere, middelgrote en grotere melkveebedrijven).

De volgende methodologische aanpassingen werden onveranderd van de melkproductiekostenberekening in Duitsland en Frankrijk overgenomen naar de berekening van de productiekosten voor Nederland:⁷

- De kosten van aangekocht voer worden bepaald door aftrek van de kosten van het bedrijfseigen voer van de totale kosten voor ruwvoer, wat bepalend is voor de totale kos-

---

⁶ pagare = betalen; toegerekende kosten worden ook wel pagatorische kosten genoemd

⁷ Deze berekeningsstappen zijn in het rapport voor de berekening van de melkproductiekosten in Duitsland 2002 tot 2012 in detail uitgelegd (vgl. Jürgens, Poppinga Wohlgemuth 2013, S. 8ff).

ten, en bevatten daarom de kosten voor gemeenschapsweides, uitscharing en pacht voor voerareaal (aanpassing 1, zie overzicht 1, Legende).

- Alle vee, of melkkoeien, kalveren, jongvee of vaarzen worden in de kostenberekening als gerelateerde producten inbegrepen (aanpassing 2 + 3).
- Als gevolg van de respectievelijke regelingen (aanpassing 2 +3) worden de evenredige kosten voor de melkproductie opgeteld bij de totale kosten.
- De neveninkomsten (aanpassing 4), die de melkveebedrijven realiseren door de verkoop van vee (rundvlees, fokkerij, kalveren, enz.) worden in mindering gebracht op de kosten (als gevolg van aanpassing 2 + 3).

De berekening van de correctiefactor voor de afgeleverde melk (aanpassing 5) en de berekening van de arbeidsvergoeding (aanpassing 6, kosten voor de arbeid van de zelfstandige bedrijfsleiders en hun gezinsleden) evenals de berekening van de toegerekende kosten voor land en investeringen, maakte onderzoek naar specifieke Nederlandse gegevens noodzakelijk.

Deze aanpassingen worden daarom in de volgende alinea's gedetailleerder verklaard.

Correctiefactor voor afgeleverde melk

In de EU berekeningsmethode worden de kosten voor het totale, op het bedrijf geproduceerde melkvolume, berekend. Dit is inclusief het eigen verbruik evenals het verbruik binnen het bedrijf als diervoeder. Voor de voorliggende berekening van de productiekosten in Nederland, moest een regionale correctiefactor wordt bepaald, waarmee de hoeveelheid afgeleverde melk berekend kan worden.

- De omrekeningsfactor voor afgeleverde melk bedraagt in Nederland afgerond 0,98.

De bepaling van de correctiefactor werd in Nederland vastgesteld op basis van de door het Landbouw Economisch Instituut LEI gepubliceerde statistische gegevens over de productie en de toepassing van melk.⁸

Berekening arbeidskosten zelfstandige melkveehouders via onafhankelijke inkomensbenadering

Een groot deel van het werk op melkveebedrijven wordt door zelfstandigen gedaan. Deze ontvangen geen loon. Daarom werd in het kader van dit rapport een onafhankelijke berekening van de arbeidskosten ontwikkeld.

Met deze inkomensbenadering moeten de kwalificaties, de functies en verantwoordelijkheden van agrarische bedrijfsleiders en hun meewerkende gezinsleden beter worden gerepresenteerd als in de conventionele benaderingen voor de berekening van de arbeidskosten voor zelfstandige agrariërs (zie hier uitvoerig Jürgens, Poppinga, Wohlgemuth 2013, S. 12ff).

Bij de vaststelling van de arbeidsvergoeding voor de Duitse en Franse melkveebedrijven hebben we ons direct op tariefafspraken van vakbonden in deze landen gericht. En ook met de werkgevers- en werknemersbijdragen voor de sociale zekerheid is in de berekening rekening gehouden (omdat de zelfstandige landbouwer zijn eigen werkgever is).

---

⁸ Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI 2010, hier de tabel: Technisch resultaat, prijzen en saldo (excl. BTW) en kerngetallen van melkveebedrijven.

Voor Nederland werd door de Dutch Dairymen Board voor de uitvoering van dit onderdeel, aan de werkgeversorganisatie waarvan zij lid zijn, de opdracht gegeven voor een extern rapport. Met behulp van een erkend functiewaarderingssysteem werden de professionele functies die er zijn qua arbeidsverhoudingen op een melkveebedrijf, gewogen naar de verschillende bedrijfsgrootteklassen en berekend. De werkgeversorganisatie heeft een database met beloningsinformatie die is gerelateerd aan de arbeidsvoorwaarden van meer dan 2 miljoen werknemers in Nederland. Op basis hiervan kon een passende vergoeding voor de bedrijfsleider en meewerkende gezinsleden worden berekend.⁹

In de volgende tabel 1 is de arbeidsvergoeding weergegeven, die als resultaat uit het rapport, berekend zijn voor de verschillende bedrijfsgrootteklassen. Bijdragen voor pensioen zijn daarin niet meegenomen.

Tabel 1: Gebruikte arbeidsvergoeding

	Bedrijfsleider	Gezinslid	Meewerkende gezinsleden (FJAE)
	Arbeidsvergoeding in euro (afgeronde waarden)		
Kleinere melkveebedrijven (BG 4)	34.996	1.638	1,0
Middelgrote melkveebedrijven (BG 5)	53.863	23.016	1,5
Grotere melkveebedrijven (BG 6)	54.710	53.611	2,2

Bij de berekening van de arbeidsvergoeding werden de volgende aannames gedefinieerd:

- Bedrijfsleider voor kleinere en middelgrote bedrijven (tot gemiddeld 80 melkkoeien) dragen de professionele verantwoordelijkheid voor de totale “organisatorische eenheid” van een melkveebedrijf, dat betekent dat ze het personeel moeten aansturen en alle van toepassing zijnde technische en financiële verantwoordelijkheden op de boerderij kunnen uitvoeren (machines, gebouwen, boekhouding, handel, bedrijfskunde).
- Bedrijfsleider grotere bedrijven (met gemiddeld 250 melkkoeien en meer) komen op het vlak van manager van het agrarische bedrijf en hebben extra controlefuncties (personeelsbeheer, aansturen personeel in de technische, financiële of andere taken op de boerderij).
- Meewerkende gezinsleden nemen de taken van een geschoolde arbeider aan, dat wil zeggen ze moeten vakgerelateerd werk zelfstandig kunnen doen en in staat zijn om het dagelijkse productieproces zelfstandig te kunnen regelen.

⁹ Het verslag bevat vertrouwelijke gegevens. Voor navraag van nadere informatie over de methode wordt verwezen naar de Dutch Dairymen Board (DDB).

Berekening van de arbeidsvergoeding op de in het FADN geregistreeerde arbeidstijd voor niet-betaalde meewerkende gezinsleden.

De in tabel 1 getoonde arbeidsvergoeding geldt voor de arbeidstijd in de FADN voor de zelfstandige bedrijfsleider en de meewerkende gezinsleden.

In de boekhoudkundige gegevens van het FADN worden de werktijden van bedrijfsleiders en meewerkende gezinsleden gestandaardiseerd als totale arbeidstijd van de niet-betaalde gezinsleden en tevens het aantal van deze familieleden, en zo opgenomen als familiearbeidsjaareenheden (FAJE) (variabelen 015 (FAJE) en 016 (totale arbeid FAJE))

Op basis van deze data kunnen de werktijden voor de bedrijfsleider en de meewerkende gezinsleden worden vastgesteld.

- De bedrijfsleider wordt met 1 FAJE gelijkgesteld (dat staat ongeveer gelijk aan een volledige arbeidskracht voor 2200 arbeidsuren). De bedrijfsleider is gelijk aan 1 FAJE (voor de Nederlandse bedrijven volgt op basis van de FADN gegevens voor één volledige arbeidskracht (1 FJAE) in de bedrijfsgroottesklasse 4 ongeveer 2000 arbeidsuren, in bedrijfsgroottesklasse 5 rond de 2400 uren en in bedrijfsgroottesklasse 6 afgerond 2500 arbeidsuren).
- Het resterende deel van de FAJE of arbeidstijd (som van de FJAE minus 1 FJAE voor de bedrijfsleider) komt overeen met de arbeidstijd van de meewerkende gezinsleden.

De op basis van de FADN-gegevens vastgestelde arbeidstijd wordt dan in een volgende stap met het uurtarief verrekend, die door het Nederlandse functiewaarderingssysteem werd berekend. Daar komt dan een arbeidsvergoeding uit voor het voorliggende rapport over de melkproductiekosten in Nederland.

Opmerking: De arbeidsvergoeding verwijst alleen naar de melkopbrengst van de gespecialiseerde melkveehouderijen.

- In een laatste stap in de berekening worden de vastgestelde kosten voor de hoeveelheid werk van de zelfstandige bedrijfsleider en zijn meewerkende gezinsleden toegerekend aan het aandeel van de gezamenlijke melkopbrengst (na aftrek van intern gebruik) (zie overzicht 1).

Uitzonderen van de toegerekende kosten van grond en investeringen

De niet contante, toegerekende kosten voor land en investeringen (pachtgedeelte, rendement) worden over het algemeen gebaseerd op het concept van de EU-regeling, maar in tegenstelling tot de algemene praktijk in de landbouweconomie in het kader van dit verslag, afzonderlijk weergegeven van de totale productiekosten van melk.¹⁰

- Het pachtgedeelte wordt berekend, als de gemiddeld betaalde pacht (FADN variabele SE 375) die met het agrarisch gebruikte areaal in eigendom vermenigvuldigd wordt.

---

¹⁰ Een essentiële achtergrond, waarom voor deze methode gekozen is, is de uitkomst van een verslag van het Bundeskartellamt in Duitsland (red. de Duitse mededingingsautoriteit), waarin de kostenberekening van melkproductie incl. de calculatorische kosten voor grond en eigen vermogen, hoewel ze geen invloed hebben op contante geldstromen, niet erkent werd. Duidelijke kritiek werd in dit verslag ook geuit richting methoden waarin de arbeidskosten voor agrarische familiebedrijven generiek d.m.v. forfaitaire uurtarieven berekend werden.

- Het rendement op eigen vermogen (zonder land) wordt op basis van het gemiddelde bedrijfskapitaal berekend (FADN variabel SE 510). Voor de berekening werd een reële rente gevormd, voortvloeiend uit het verschil tussen de lange rente op staatsobligaties (LT, gepubliceerd door de Europese Centrale Bank (ECB)¹¹ en het inflatiepercentage¹² voor het jaar 2010.

Uitzonderen aandeel toeslagen als inkomsten

De toeslagen worden niet direct opgenomen in de kostprijsberekening, maar afzonderlijk berekend als opbrengsten per kilogram geproduceerde melk en daarna afgetrokken van de berekende totale productiekosten.

In beginsel worden in de kostenberekening de toeslagen voor dierlijke productie (bevat specifieke steun voor de melkproductie en voor andere producten van runderen) en plantaardige productie, de investeringssteun, de compenserende vergoedingen, intermediair verbruik, externe factoren en de ontkoppelde hectarepremies berekend.

Ook de toeslagen worden naar verhouding van de melkproductie berekend. Daarvoor wordt de som van de toeslagen op het aandeel van de productiewaarde van de melk toegewezen op de totale productiewaarde minus eigen gebruik.

Selectie gespecialiseerde melkveebedrijven met melkproductie als hoofdbedrijfstak

De kosten van melkproductie in Nederland worden uitsluitend voor gespecialiseerde melkveebedrijven (in FADN de zogenoemde Bedrijfstype 8-Groep) met melkproductie als hoofdbedrijfstak, berekend.

De in het voorliggende rapport berekende kosten voor de melkproductie gelden in principe alleen voor grotere, gespecialiseerde melkveebedrijven. Deze berekende melkproductiekosten zijn lager, dan wanneer men alle melkveebedrijven (bijvoorbeeld de bedrijven die een neventak hebben) mee had gerekend.

Achtergrond is, dat in het FADN in beginsel uitsluitend commerciële landbouwbedrijven worden geregistreerd. Tot de uitgeselecteerde groep van gespecialiseerde melkveebedrijven in de praktijk horen wederom alleen zij die zich hebben gespecialiseerd in melkproductie en gespecialiseerde melkveebedrijven met fokkerij. Bij deze bedrijven komt tenminste tweederde van de standaardoutput (SO) uit de melkproductie.¹³ Gemengde bedrijven, die naast de melkproductie economische zwaartepunten hebben in mestvee, voedergewassenproductie en/of graasdieren (zoogkoeien) zijn niet meegenomen.

Daarnaast worden in het FADN alleen bedrijven boven een bepaalde minimale economische omvang in het FADN verslag opgenomen. De EU definieert hiervoor voor elk land een bepaalde drempelwaarde¹⁴. De economische drempelwaarde ten aanzien van de omvang, die door de

¹¹ Bron: Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>. HICP-inflation rate

¹² Bron: <http://www.ecb.int>, Harmonised long-term interest rates for convergence assessment purposes.

¹³ Volgens FADN geldt voor „gespecialiseerde melkveebedrijven”, dat bij hen meer als twee derde van het totale omzet uit de melkveehouderij komt.

¹⁴ De EU definieert deze ondergrens voor elke lidstaat anders, in aanschouw genomen dat het bedrijf een omvang heeft die de Agrariër een hoofdtek en een inkomensniveau voor het onderhouden van het gezin verschaft.

Commissie in overeenstemming met Verordening (EG) nr. 1242/2008 van toepassing is voor Nederland voor het jaar 2010, ligt bij 25 GVE (een GVE komt overeen met een bruto standaardsaldo van minstens 1200 euro).

De berekeningen van de melkproductiekosten zijn van toepassing op het FADN verslag 2010. Nadat de Europese Commissie in het jaar 2010¹⁵ een wijziging van hun methodologische basis heeft doorgevoerd, worden de in het FADN geregistreerde bedrijven op basis van de standaardoutput (SO) naar grootteklassen en veehouderijsysteem geklassificeerd.¹⁶ De standaardoutput (SO) is de genormaliseerde waarde van de bruto-opbrengst van de agrarische bedrijven en wordt bepaald door de gemiddelde monetaire waarde van de landbouwproductie op af-boerderij prijzen van elk landbouwproduct (plantaardige of dierlijke productie per hectare of dierlijke eenheid).

De berekening van de kosten van de melkproductie in Nederland heeft betrekking op de gespecialiseerde melkveebedrijven in de drie bedrijfsgrootteklassen 4, 5 en 6 (tabel 2). Voor deze bedrijfsgrootteklassen konden representatieve resultaten worden geregistreerd. De economische bedrijfsgrootte wordt als gezamenlijke standaardoutput van het bedrijf in euro's aangegeven.

Tabel 2: Uit FADN voor de kostenberekening relevante bedrijfsgrootteklassen

Gespecialiseerde melkveebedrijven			
Bedrijfsgrootte-klasse	Beschrijving	Standaardoutput in Euro	Grootte in GVE
4	Boven midden	50 000 - <100 000	16 - < 40 GVE
5	Groot	100.000 - < 500.000	< 100 GVE
6	Zeer groot	>= 500 000 EUR	>= 100 GVE

3 Tussentijdse resultaten: melkproductiekosten 2004 tot 2010

Melkproductiekosten naar bedrijfsgrootteklassen

Nederland wordt in het FADN als één regio gecategoriseerd. Binnen deze regio zijn voor de kleinere, middelgrote en grotere melkveebedrijven voor de jaren 2004 tot 2010 representatieve resultaten ten aanzien van de gemiddelde melkproductiekosten beschikbaar. In de volgende

¹⁵ Volgens de verordening (EG) Nr. 1242/2008 van de Commissie van 8. December 2008 voor het oprichten van een gemeenschappelijk Classificeringssysteem voor Landbouwkundige bedrijven.

¹⁶ De voorliggende berekening van de melkproductiekosten werd op basis van de FADN gegevens fadn_2013-06-05/YEAR_A24_A1_ES6_TF8/SO/YEAR_A24_A1_ES6_TF8.csv uitgevoerd..

tabellen worden de verkregen resultaten betreffende de melkproductiekosten uitgesplitst weergegeven naar

- de betaalde productiekosten
- en de arbeidsvergoeding

Deze beide punten samen worden voor het jaar 2010 gerapporteerd als totale productiekosten voor de melkproductie in eurocent per kilogram melk. In elke tabellenrij wordt dan voor iedere bedrijfsgrootteklasse

- de totale productiekosten voor de melkproductie in eurocent per kg, na aftrek van de toeslagen getoond (eindresultaat) en
- de toegerekende kosten voor land en investeringen uitgesplitst van de eindresultaten gerapporteerd.

De weergegeven resultaten zijn doorgaans netto-waarden zonder BTW.

Tabel 3: Melkproductiekosten voor Bedrijfsgrootteklasse 4

NL, Bedrijfsgrootteklasse 4 SO: 50 000 - <100 000 EUR	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Melkkoeien (GVE)	26	24	24	25	24	24	23
Melkgift (kg/Jaar) ¹⁷	6978	6968	7183	7581	7414	7108	7218
Landbouwgrond in ha	18	17	19	20	20	20	19
	in cent/kg						
Betaalde kosten (minus opbrengst runderverkoop)	28,27	27,57	29,05	29,56	37,08	31,92	34,12
Inkomensaandeel							22,45
Totale productiekosten							56,57
Toeslagen							3,15
Melkproductiekosten minus toeslagen							53,42
Pachtbenadering (toegerekende kosten land)							4,18
Rentebenadering (toegerekende kosten eigen vermogen)							2,91

In bedrijfsgrootteklasse 4 zijn voor het jaar 2010 de kleinere melkveebedrijven, de bedrijven met een veebezetting van gemiddeld 23 melkkoeien en afgerond 19 hectare land, samengevat.

De betaalde melkproductiekosten voor melk lagen in deze grootteklasse tussen de 27,57 eurocent (2005) en 37,08 eurocent (2008) per kg melk. In het jaar 2010 bedroegen de betaalde melkproductiekosten 34,12 eurocent per kg melk en de inkomensbenadering voor de niet-betaalde, zelfstandige meewerkende gezinsleden, bedroeg 22,45 eurocent per kg. De totale kosten voor de melkproductie in het jaar 2010 bedroegen 53,42 eurocent per kg na aftrek van de subsidies van 3,15 eurocent per kg.

¹⁷ opm.: De FADN bevat de melkproductie in melkequivalent, dit komt overeen met een kilogram melk met gehaltes van 33g eiwit en 40g vet.

In bedrijfsgrootteklasse 5 zijn in het jaar 2010 de melkveebedrijven met gemiddeld 78 melkkoeien en een grondoppervlakte van 47 hectare opgenomen. De betaalde productiekosten van deze middelgrote melkveebedrijven lagen tussen de 26,21 eurocent (2005) en 34,49 eurocent (2008) per kg melk en slechts iets lager dan die van de kleinere melkveebedrijven in de bedrijfsomvang klasse 4 (tussen de 0,06 eurocent/kg minder in het jaar 2009 en 2,59 eurocent/kg minder in het jaar 2008, in het jaar 2007 lagen die betaalde kosten rond de 0,22 eurocent/kg hoger als in bedrijfsgrootteklasse 4). Ondanks het drievoudige veebestand en meer dan twee keer zoveel land, zijn er dus nauwelijks verschillen in termen van pure productiekosten van melk (zonder de loonkosten van de zelfstandige) tussen deze twee grootteklassen. In het jaar 2010 bedroegen de betaalde melkproductiekosten in de bedrijfsgrootteklasse 5 dan 32,44 eurocent/kg melk. De inkomensbenadering voor de niet-betaalde meewerkende gezinsleden lag bij 11,12 eurocent/kg. Dit resulteerde in 2010 in de totale kosten voor de melkproductie van 43,56 eurocent en na aftrek van de toeslagen (3,33 cent / kg) van de melkproductiekosten, 40,23 cent / kg.

Tabel 4: Melkproductiekosten voor Bedrijfsgrootteklasse 5

NL, Bedrijfsgrootteklasse 5 SO: 100 000 - <500 000 EUR	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Melkkoeien (GVE)	68	69	71	74	75	77	78
Melkgift (kg/Jaar)	7479	7517	7749	7748	7797	7880	8048
Landbouwgrond in ha	45	45	46	48	47	47	47
	in cent/kg						
Betaalde kosten (minus opbrengsten runderverkoop)	27,09	26,21	27,14	29,78	34,49	31,86	32,44
Inkomenstaandeel							11,12
Totale productiekosten							43,56
Toeslagen							3,33
Melkproductiekosten minus toeslagen							40,23
Pachtbenadering (toegerekende kosten land)							2,72
Rentebenadering (toegerekende kosten eigen vermogen)							1,86

In vergelijking met de middelgrote melkveebedrijven, liggen de totale melkproductiekosten na aftrek van subsidies in het jaar 2010 bij de grotere melkveebedrijven in bedrijfsgrootteklasse 6 met gemiddeld 220 koeien en 123 landbouwgrond, ongeveer 3,59 eurocent lager en wel bij 36,64 eurocent per kg. Dit onderscheid ontstaat uitsluitend door het geringere inkomenstaandeel voor de arbeid van de niet-betaalde meewerkende gezinsleden. Bij de grotere melkveebedrijven is deze met 6,54 eurocent per kg zo'n 4,58 eurocent per kg lager dan bij de middelgrote melkveebedrijven uit bedrijfsgrootteklasse 5. Daarentegen liggen de betaalde kosten voor de melkproductie bij de grotere melkveebedrijven met 33,43 eurocent per kg in het jaar 2010 rond de 0,99 eurocent per kg melk hoger dan bij de middelgrote melkveebedrijven.

Tabel 5: Melkproductiekosten voor Bedrijfsgrootteklasse 6

NL, Bedrijfsgrootteklasse 6 SO: >= 500 000 EUR	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Melkkoeien (GVE)	201	213	220	216	223	216	220
Melkgift (kg/Jaar)	7786	8017	8066	7926	7985	7678	7703
Landbouwareaal in ha	121	132	130	129	127	128	123
	in Cent/kg						
Betaalde kosten (minus opbrengsten runderverkoop)	25,00	23,60	26,87	30,46	35,52	33,61	33,43
Arbeidsvergoeding							6,54
Totale productiekosten	31,53	30,14	33,41	37,00	42,06	40,15	39,97
Toeslagen							3,32
Melkproductiekosten minus toeslagen	28,21	26,81	30,09	33,67	38,73	36,82	36,64
Pachtbenadering (toegerekende kosten land)							3,53
Rentebenadering (toegerekende kosten eigen vermogen)							1,85

Verdeling van toeslagen

De aan de melkveehouders uitbetaalde toeslagen onderscheiden zich per kilogram melk met betrekking tot de drie bedrijfsgrootteklassen slechts marginaal en liggen op 3,15 eurocent per kg melk in bedrijfsgrootteklasse 4, op 3,33 eurocent per kg in bedrijfsgrootteklasse 5 en op 3,32 eurocent in bedrijfsgrootteklasse 6 (zie tabel 3-5). In wezen zijn dit de aan de bedrijven uitbetaalde ontkoppelde directe betalingen (in bedrijfsgrootteklasse 4 bedragen ze 3,15 eurocent per kg melk, in bedrijfsgrootteklasse 5 zijn de ontkoppelde directe betalingen 3,20 eurocent per kg en in bedrijfsgrootteklasse 6 3,21 eurocent per kg). In de berekening werden naast de ontkoppelde directe betalingen ook de investeringstoelagen, toeslagen voor input en externe factoren en toeslagen voor achtergestelde gebieden meegenomen).

4 Actualisering van de melkproductiekosten naar het jaar 2013

Methoden voor het extrapoleren van de melkproductiekosten

De FADN boekhoudkundige gegevens zijn steeds al drie jaren oud. In het kader van het deskundigen onderzoek betreffende de melkproductiekosten, worden de berekeningen daarom eerst uitgevoerd op basis van de feitelijke bestaande FADN-gegevens. Voor de berekening van de melkproductiekosten in Nederland ten tijde van het deskundigenonderzoek, waren de boekhoudkundige gegevens van 2010 beschikbaar (de onderzoeken voor Duitsland en Frankrijk werden op basis van 2009 uitgewerkt, voor Duitsland zijn er inmiddels driemaandelijks en jaarlijkse geactualiseerde rapportages voor het jaar 2013 en 2014 op basis van de FADN gegevens van 2010).^{18[1]}

Om de kostenberekening een zo actueel mogelijke stand te laten hebben, is daarom een extrapolatie nodig. In voorliggend deskundigenrapport voor Nederland kon de kostenberekening voor het jaar 2013 worden uitgevoerd.

De extrapolatie van de melkproductiekosten in Nederland is op dezelfde methodologische wijze uitgevoerd als voor de eerste studie voor Duitsland werd ontwikkeld en met enige methodologische aanpassingen ook voor de kostenberekening voor Frankrijk werd gebruikt. Deze onafhankelijke extrapolatie is zo ontwikkeld, dat het mogelijk is – met gebruik van bepaalde specifieke data – deze ook over te dragen op toekomstige kostenberekeningen in andere EU lidstaten.

Deze extrapolatiemethode is gebaseerd op de volgende stappen:

- Op basis van de nationale cijfers van het testbedrijvennet die door het Landbouw Economisch Instituut LEI in Wageningen worden verzameld (Landbouw-Economisch Instituut LEI, Bedrijven-Informatienet van het LEI)¹⁹, worden vervolgens alle betaalde kosten voor de melkproductie in Nederland van het jaar 2010 op het jaar 2011²⁰ geraamd (zie figuur 1). Bij deze cijfers gaat het grotendeels om dezelfde boekhoudkundige gegevens als in het FADN van de EU en ze worden ook ingevoerd in het FADN netwerk. Ze staan nationaal echter voor actuelere jaren ter beschikking.

^{18[1]} Vgl. Jürgens, Poppinga Wohlgenuth (2013) en Jürgens, Poppinga, Wohlgenuth (2014a) alsook www.milchmarker-index.de.

¹⁹ Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI, Bedrijfsresultaten, financiële positie en milieukenngetallen van landbouwbedrijven, Resultaten van het gemiddelde melkveebedrijf, LEI, verschillende tabel en jaargangen

²⁰ Ondertussen zijn deze gegevens ook voor het jaar 2012 beschikbaar, deze konden echter niet in de berekening meegenomen worden, maar zullen voor de volgende actualisering worden gebruikt.

- In de rekenkundige werkwijze werd eerst de kostenstructuur geactualiseerd, waarbij de procentuele kostenstijging van 2010 op het jaar 2011 op basis van het Nederlandse testbedrijvennet (Bedrijven-Informatienet van het LEI) berekend werd. Met deze procentueel toenemende waarden, werden vervolgens de EU FADN gegevens geactualiseerd.
- Op deze manier werden de kosten voor het jaar 2011 beoordeeld voor het aangekochte voer, zaaigoed, de meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen, evenals voor het onderhoud van de gebouwen en inventaris, energie, loonarbeid, lonen, afschrijvingen, betaalde pacht, rente en belastingen en aan de inkomstenkant de veeopbrengsten.
- Voor een verdere beoordeling van andere specifieke kosten voor dierlijke en plantaardige productietakken waren geen statistische gegevens voorhanden. In de berekening zijn de waarden uit het jaar 2010 (FADN) opgenomen.
- Het extrapoleren van de kosten voor het jaar 2013 werd daarna expliciet gedaan voor het voer, zaaigoed, de meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen, energie, onderhoud gebouwen en inventaris en machines evenals aan de inkomstenkant de veeopbrengsten.

De gebruikte analoge methode om een prognose te maken van de kostenstijging

- de gemiddelde resultaten die het FADN met betrekking tot deze kostenstructuur van 2004 tot 2010 heeft verzameld,
- de resultaten over de hoogte van de kosten, welke voor het jaar 2011 op basis van de LEI gegevens werden geraamd,
- evenals de actuele prijsindexeringen voor agrarische bedrijfsmiddelen en voor de productie zoals ze door het LEI, resp. Eurostat werden gepubliceerd.

Bij de analoge methode wordt er vanuit gegaan dat bedrijfsleiders op actuele veranderingen van de bedrijfsmiddelenprijzen gelijk ("analoog") reageren zoals ze in de voorgaande boekjaar ook hebben gedaan. De reactie van de boeren op de prijsveranderingen in voorgaande boekjaar kunnen terugkijkend, uit de FADN gegevens worden gefilterd. Het voordeel van de analoge methode is dat daarmee het inkoopgedrag van de agrariërs in reactie op veranderende prijsontwikkelingen in kaart wordt gebracht en de procentuele prijsontwikkeling niet simpelweg bij de kosten wordt opgeteld of afgetrokken.

Rekenkundig wordt dat in het volgende voorbeeld uiteengezet: Volgens de prijsindexcijfers voor de landbouw stegen bijvoorbeeld de kosten voor aangekocht voer voor runderen (mengvoerders runderen) van 2011 tot 2013 met ongeveer 20%. Als analoog jaar wordt nu bepaald het jaar tussen 2004 en 2010,²¹ waarin er de meest vergelijkbaar mogelijke prijsverandering voor aangekocht voer was (weer bepaald door de prijsindexeringen). Is het analoge jaar bijvoorbeeld 2007, dan wordt in de volgende berekeningsstap, uit de FADN gegevens gehaald van welke kostenstijging of -daling er bij de gegeven prijsverandering aan de kant van de agrarische bedrijven van 2006 tot 2007 sprake was.

---

²¹ In het huidige verslag zijn we bij de vaststelling van de analoogjaren aangewezen op relatief korte tijdintervallen van 4-6 jaren. Aangezien de kostenstudie jaarlijks voortgezet zal worden, zullen de tijdintervallen groter worden en de „betrouwbaarheid van de analoogjaren” verbeterd.

De voor het analoge jaar berekende kostenstijging wordt dan voor de raming van de kostenontwikkeling van 2011 tot 2013 gebruikt.

In tabel 6 worden de volgende prijsindexeringen (2010 = 100) voor landbouwbedrijfsmiddelen en opbrengstrijzen voor Nederland gebruikt in de extrapolatie:

Tabel 6: Prijsindexen²², afgerond (vanaf 2014, Eurostat 2014)

Jaar	Runderverkoop	Zaai- en plantgoed	Meststoffen	Gewasbeschermingsmiddelen	Rundermengvoer	Energie	Onderhoud machines en inventaris
2004	98,6	85,8	69,3	96,5	85,3	72,9	84,2
2005	97,0	86,0	74,3	97,6	78,1	87,1	86,2
2006	108,0	85,8	79,5	95,6	81,4	104,2	88,4
2007	110,5	95,5	86,2	94,9	101,4	102,5	89,5
2008	100,1	97,1	150,5	95,3	123,8	113	93,9
2009	96,9	97,1	113,3	98,7	98,8	100,9	98,0
2010 Basis	100,0	100	100	100	100	100	100
2011	114,7	106,4	127,3	99,7	128,5	110,7	102,7
2012	118,6	102,9	129,6	98,7	140,5	112,9	106,2
2013	122,0	158,9	120,5	99,0	148,9	121,8	110,6

- Bij de analoge methode worden "omstreden" extrapolatieresultaten (outliers) wiskundig gedefinieerd en vervangen. Daarom wordt in de berekeningmethode als grenswaarde de jaarlijkse maximale of minimale procentuele verandering van elke afzonderlijke kostenpost, vastgelegd. Overschrijdt de door de analoge methode geëxtrapoleerde kostenwaarde deze grenswaarde, dan worden de kosten in plaats daarvan bepaald met behulp van de meest maximale of minimale procentuele verandering die zich in de FADN gegevens van de EU voor de betreffende kostenpost voordoet.
- Voor de bepaling of extrapolatie van de eindresultaten in Nederland worden alle drie bedrijfsgrootteklassen inbegrepen, dat betekent de definitieve resultaten betreffen de kostensituatie van kleinere, middelgrote en grote melkveebedrijven (zie Jürgens, Poppinga, Wohlgemuth S.28f). Daarom worden de voor de bedrijfsgrootteklassen geëxtrapoleerde melkproductiekosten naar rato van het melkvolume gewogen in de bedrijfsgrootteklassen en als definitief resultaat voor Nederland samengevat.²³
- De arbeidsvergoeding (kosten voor de arbeid), de toeslagen en de toegerekende kosten voor land en investeringen worden om statistische redenen, niet geëxtrapoleerd.

²² Bron: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/agriculture/data/database>

²³ Bij de kostenberekening voor Duitsland werden drie regio's (Noord, Zuid en Oost) aangemerkt en in Frankrijk werden de melkregio's genomen (vgl. Jürgens, Poppinga, Wohlgemuth 2014a). Voor Nederland is een verder regio-indeling niet mogelijk, omdat Nederland in de FADN statistieken als één regio wordt gezien.

Eindresultaten – productiekosten voor melk in Nederland 2013

De berekening van de melkproductiekosten voor het jaar 2013 op basis van geëxtrapoleerde kostenposten volgde dezelfde rekensystematiek, als voor de berekening van de productiekosten tot aan het jaar 2010 werd toegepast. (zie overzicht 1)

De eindresultaten vloeien voort uit de voor het jaar 2013 geraamde gemiddelde melkproductiekosten voor de kleinere, middelgrote en grotere melkveebedrijven, die naar het melkvolume in de bedrijfsgrootteklassen voor het jaar 2010, gewogen worden. Het aantal van de vertegenwoordigde bedrijven staan in het FADN verslag representatief voor het daadwerkelijke aantal van kleinere, middelgrote en grotere melkveebedrijven in Nederland.

Tabel 7: Vertegenwoordigde bedrijven, melkhoeveelheid en melkproductiekosten 2013 in bedrijfsgrootteklassen

Bedrijfsgrootteklasse	Melkkoeien (2010)	Vertegenwoordigde bedrijven	Melkhoeveelheid in bedrijfsgrootteklasse (t)	Melkproductiekosten in ct/kg ²⁴ minus toeslagen
4	23	1.110	181.090.249	61,05
5	78	15.240	9.396.150.895	44,76
6	220	900	1.491.152.858	40,98

Een duidelijk overzicht zowel bij het aantal bedrijven als ook het door hen geproduceerde melkvolume ligt bij de middelgrote melkveebedrijven met gemiddeld 78 melkkoeien in het jaar 2010 (zie tabel 7).

Tabel 8: Melkproductiekosten 2013 in Nederland (eindresultaat)

	Betaalde (melk)productiekosten	Arbeidsvergoeding	Totale productiekosten	Toeslagen (Aftrek)	Melkproductiekosten
In cent/kg	37,16	10,69	47,85	3,33	44,52

Voor Nederland worden in het eindresultaat, melkproductiekosten van gemiddeld 44.52 cent per kg melk vastgesteld. Deze zijn samengesteld uit de zuivere kosten voor het produceren van melk (betaalde kosten of contante kosten na aftrek van veeopbrengsten) met 37,16 cent per kg melk, en een arbeidsvergoeding van gewogen 10,69 cent / kg. Het eindresultaat is de uitslag na aftrek van toeslagen (3,33 cent per kg melk) van de totale productiekosten (Tabel 8).

In het eindresultaat zijn de toegerekende kosten voor land en kapitaal niet meegerekend, die samen 4.73 cent per kg melk bedragen (Tabel 9).

²⁴ De grote verschillen in melkproductie kosten vloeien voort uit de gebruikte inkomenbenadering (vgl. Abschnitt 3, Zwischenergebnisse).

Tabel 9: Toegerekende Kosten 2013 in Nederland (gewogen gemiddelde)

Toegerekende Kosten in cent/kg voor	
Land (pachtbenadering)	Eigen vermogen (rente benadering)
2,85	1,88

5 Samenvatting

In dit rapport worden de melkproductiekosten voor Nederland van 2004 tot 2010 op basis van de officiële, representatieve EU-gegevens van het Farm Accountancy Data Network (FADN) berekend en op basis van de prijsindexeringen voor agrarische bedrijfsmiddelen (Eurostat) voor het jaar 2013 geraamd. Bij het gegevensbestand van het FADN gaat het om de enige representatieve informatiebron betreffende de economische situatie van de agrarische bedrijven, die geharmoniseerd beschikbaar is, dat betekent dat de boekhoudbeginselen voor alle EU landen gelijk zijn en zich baseren op 'common law' overeenkomsten. De FADN gegevens dienen de lidstaten en de Europese Commissie bij het uitvoeren van studies over de inkomenssituatie van de landbouwbedrijven en als een beleidsbepalend instrument. Omdat de steekproef van de FADN gegevens representatief is voor de landbouwbedrijven die hun hoofdinkomen uit de betreffende sectorale bedrijfstak halen, kunnen op basis hiervan de daadwerkelijke economische verhoudingen in de landbouwsector tenminste vergeleken worden, in tegenstelling tot andere gegevensbronnen.

Een groter voordeel van deze gegevens is hun internationale vergelijkbaarheid, reden waarom onder andere deze methode is gekozen voor deze berekeningen. Met de resultaten betreffende melkproductiekosten in Nederland wordt nu al het derde deel van het deskundigenonderzoek "Berekening van de melkproductiekosten op basis van het gegevensbestand van het Farm Accountancy Data Network van de EU" gepresenteerd. In het eerste en tweede deel van het deskundigenonderzoek werden de productiekosten voor melk in Duitsland van 2002 tot het derde kwartaal van 2012 en voor Frankrijk van 2002 tot 2013, gepresenteerd.

De op de berekeningen voor Duitsland ontwikkelde methodologische grondbeginselen en resultaten werden al in april 2013 met de Europese Commissie besproken en werden in de landbouwministeries van de Duitse bondslanden gepresenteerd. Intussen worden de kostenberekeningen voor Duitsland ieder kwartaal geactualiseerd. De resultaten van de actualisering worden regelmatig als Milch Marker Index (MMI) in de verschillende agrarische vakbladen gepubliceerd.

In het kader van het internationale karakter van de adviesaanvraag werd een onderzoeksmethode ontwikkeld, waarmee in alle lidstaten van de EU de kosten voor melkproductie op dezelfde manier berekend kunnen worden. De basis voor de berekeningen richt zich daarbij zeer nauwkeurig op de uitwerkingssystematiek van de EU, zoals die voor het EU Dairy Farms Report ontwikkeld werd.

Echter, in tegenstelling daartoe, zijn deze kostenberekeningen uitsluitend gebaseerd op de gespecialiseerde melkveebedrijven die melkproductie als hoofdtak van de bedrijfsvoering hebben, waarbij minstens tweederde van de verkoopopbrengsten uit melk komen. Hoe veelzijdiger een bedrijf is samengesteld, des te hoger worden de foutenmarges bij de overdracht, bijvoorbeeld bij de begrenzing van de kosten die direct verband houden met de melkproductie. De berekende

resultaten van de kosten voor melkproductie gelden derhalve ook uitsluitend voor de grotere gespecialiseerde melkveebedrijven in Nederland.

Voor de vaststelling van de kosten voor de arbeid van de zelfstandige melkveehouder – de bedrijfsleider en zijn meewerkende gezinsleden – werd een onafhankelijke arbeidstijdsvergoeding ontwikkeld. Deze is gerelateerd aan tarifaire bepalingen, om de arbeid van niet betaalde meewerkende gezinsleden niet, zoals gewoonlijk, op forfaitaire aannames te baseren.

Met premies, die de melkveehouders voor hun pensioenvoorziening opbrengen, wordt bij de bepaling van de inkomensbenadering in Nederland geen rekening gehouden om reden dat dit deels van staatswege en deels privaat wordt georganiseerd, via verzekeringssystemen waarvan geen gemiddelde gegevens ter beschikking staan.

Alle directe betalingen die het bedrijf van staatswege ontvangt, worden geïnterpreteerd als een tegemoetkoming in de kosten. Ook de toegerekende kosten worden apart gerapporteerd wat betekent dat de eindresultaten over de melkproductiekosten zich beperken tot de betaalde kosten.

De actuele melkproductiekosten voor Nederland liggen voor het jaar 2013 na aftrek van toeslagen op 44,52 cent per kilogram melk. De melkprijs lag in hetzelfde jaar in Nederland op 37,40 cent per kilogram melk.²⁵ Dat betekent een dekkingstekort van de kosten van 16 procent alleen al in het jaar 2013. De hoogte van de uitbetaalde toeslagen aan Nederlandse melkveebedrijven van gemiddeld 3,33 eurocent per kg melk is volstrekt onvoldoende voor melkveehouders als er wordt gekeken naar de taakstelling die de EU zichzelf lang geleden heeft opgelegd met betrekking tot het scheppen van basiszekerheid voor de jaarlijkse inkomens van de bedrijven.

De inkooprijzen voor de belangrijkste landbouwbedrijfsmiddelen zoals voer, zaaigoed, energie, en meststoffen zijn in Nederland twee jaar geleden al zeer sterk gestegen (zelfs tot 50%, zoals de Eurostat prijsindexcijfers voor landbouw, aantonen). De melkprijs in Nederland lag in deze jaren nog een stuk lager, namelijk in het jaar 2011 rondom de 34,4 eurocent per kg en in het jaar 2012 bij 32,40 eurocent. Deze ontwikkeling toont aan, dat de uitbetaalde melkprijzen de melkproductiekosten bij lange na niet dekken kan, waardoor de melkveehouders ook na de melkcrisis in de jaren 2008 en 2009 ondertussen al meer dan drie jaar met een dekkingstekort van de melkproductiekosten worden getroffen. Ook de resultaten van de kostenberekeningen in Duitsland en Frankrijk tonen een duidelijk en langdurig dekkingstekort van de kosten aan.

---

²⁵ Bron: LEI 2014, Bedrijveninformatienet, Binternet, Table: Time series dairy (output): Melk, 3,7% vet./ Tabel: Tjeddreeks maandprijzen zuivel (output): Melk, 3,7% vet.

6 Tabellen overzicht

Tabel 1: Jaarinkomen gebruikt ter vaststelling van het inkomenstaandeel	7
Tabel 2: Uit FADN voor de kostenberekening relevante bedrijfsgrootteklassen	10
Tabel 3: Melkproductiekosten voor Bedrijfsgrootteklasse 4	11
Tabel 4: Melkproductiekosten voor Bedrijfsgrootteklasse 5	12
Tabel 5: Melkproductiekosten voor Bedrijfsgrootteklasse 6	13
Tabel 6: Prijsindexen, afgerond (vanaf 2014, Eurostat 2014)	16
Tabel 7: Vertegenwoordigde bedrijven, melkhoeveelheid en melkproductiekosten 2013 in bedrijfsgrootteklassen	17
Tabel 8: Melkproductiekosten 2013 in Nederland (eindresultaat)	17
Tabel 9: Calculatorische Kosten 2013 in Nederland (gewogen gemiddelde)	18

7 Gebruikte Literatuur en gegevensbronnen

- Europese Commissie (2006): Costs Of Production For Milk In The European Union. Brussel.
- Europese Commissie (2007): Definition der Variablen in den INLB-Standardergebnissen des Gemeinschaftsausschusses des INLB des Jahres 2007, Dokument RI/CC 882 rev. 8.1. Brussel.
- Europese Commissie (2010): InformationsNetz Landwirtschaftlicher Buchführungen. Methodologischer Leitfaden. Brussel.
- Europese Commissie (2012): EU Dairy Farms Report. Brussel.
- Europese Commissie (2012) Generaldirektion Beschäftigung, soziale Angelegenheiten und Chancengleichheit, hier Missoc, Gegenseitiges Informationssystem zur sozialen Sicherheit, Brussel.
- Eurostat (2014): Preisindex landwirtschaftlicher Betriebsmittel, Input, Stand 13.05.2014.
- Eurostat (2014): Preisindex landwirtschaftlicher Produkte, Output, Stand 13.05.2014.
- Jürgens, Karin; Poppinga, Onno; Wohlgemuth, Michael (2013) Was kostet die Erzeugung von Milch?! - Berechnung der Milcherzeugungskosten in Deutschland in den Jahren 2002 bis 2012, Büro für Agrarsoziologie und Landwirtschaft (Hg.), Gleichen.
- Jürgens, Karin; Poppinga, Onno; Wohlgemuth, Michael (2014) Was kostet die Erzeugung von Milch?! – Nicht veröffentlichter Bericht zur Aktualisierung der Milcherzeugungskosten in Deutschland auf den Stand 2013, INLB Basis 2010, Büro für Agrarsoziologie und Landwirtschaft (Hg.), Gleichen.
- Jürgens, Karin; Poppinga, Onno; Wohlgemuth, Michael (2014a) Was kostet die Erzeugung von Milch?! Teil 2, Ausgabe 1, Berechnung der Milcherzeugungskosten in Frankreich 2002 bis 2013. Büro für Agrarsoziologie und Landwirtschaft (Hg.), Gleichen.
- Landbouw-Economisch Instituut LEI, Bedrijven-Informatienet van het LEI, Binternet, verschillende tabellen, Wageningen.
- Europese Commissie (2013) Landbouwstatistiek. FADN, Stand 2013 -06-05/YEAR_A24_A1_ES6_TF8/SO/YEAR_A24_A1_ES6_TF8.csv. Brussel.